

تسهیل‌گری آموزشی

سراغاز

استفاده از آموزش مستقیم برای تغییر رفتار و مهارت‌های دانش‌آموزان، ممکن است نتیجه عکس بدهد. به همراه دانش‌آموزان، وارد یک بازی می‌شویم تا مهارت گوش کردن فعال را افزایش دهیم و در ضمن با شیوه‌ای دل‌چسب، کاری کنیم دانش‌آموزان نه تنها دل به این فرایند بسپارند، بلکه امر گوش کردن ناخودآگاه را برایشان خودآگاه کنیم. آموزش غیرمستقیم، تأثیری بسزا بر درونی کردن یافته‌ها و باورهای دانش‌آموزان دارد؛ به خصوص آن‌که پیشتر به آن‌ها کمک کرده باشیم تا آن یافته‌ها را نیز به شیوه‌ای یافتاری کشف کنند. کمک به دانش‌آموزان در رسیدن به یک مفهوم یا موضوع جدید از طریق من دانش‌آموز، یعنی کمک به من او تا آجر آجر عمارت خویش را خود، چون معماری زبردست و البته به طور آگاهانه بسازد؛ چنین کسی هیچ‌گاه دستاوردهای خود را به آسانی از دست نمی‌دهد.

وقتی برای خود زحمت بکشیم و

اشاره

همکاران و دوست‌داران فناوری‌های جدید آموزشی، همواره به دنبال راه‌های جدیدی برای کشف نیروی خلاقه دانش‌آموزان و نیز روزآمد ساختن شیوه‌های آموزشی خود هستند. معلمان گرامی، برای ارزیابی کار خود و میزان تأثیر و کارایی این شیوه‌های آموزشی در حوزه تخصصی خود، تاکنون راه‌های متفاوتی از جمله برگزاری امتحانات شفاهی و کتبی، و انواع ارزشیابی‌ها را به کار برده‌اند و باز هم آغوش آنان به روی شیوه‌های جدیدی که آموزش‌پذیری دانش‌آموزان و در نتیجه کارایی روش تدریس را بالا ببرند، باز است. یادگیری و یاددهی فناوری تعامل، یکی از این موارد است که می‌تواند در آموزش و به خصوص روشمند ساختن آموزش، به معلمان و کسانی که دست‌اندرکار امر تعلیم و به خصوص تربیت هستند، کمک کند.

در این‌جا برآن شدیم تا اصول آموزش گفت‌وگو را در قالب فناوری تعامل برایتان بازگو کنیم. امید آن که مسئولان امر آموزش و پرورش کشورمان، به این شیوه‌ها که در بیشتر کشورهای دنیا و برای آموزش کلیه دروس در دوره‌های تحصیلی از مهدکودک گرفته تا سطوح دانشگاهی، مورد استفاده قرار می‌گیرند، توجه لازم را مبذول دارند و شرایط و امکانات برگزاری کارگاه‌هایی با روش تسهیل‌گری آموزشی را فراهم سازند تا هرکس با هر نوع علاقه و سلیقه‌ای، بتواند از این روش آموزشی در کلاس درس استفاده کند. بدیهی است، با توجه به نوع ماده‌ی درسی که در کلاس تدریس می‌شود، می‌توان از بخش‌های متنوع تسهیل‌گری آموزشی بهره گرفت.

در این شیوه مهارت‌افزایی، معلم یا آموزشگر، هدف آموزشی خود را از پیش مشخص می‌کند. مثلاً: هدف من، آموزش و تمرین دادن مهارت گوش دادن به دانش‌آموزان است.

بار دیگر از میان کهنگی عادت‌هایمان نو شویم، نگاه خود را به دنیا آورده‌ایم. مثل مادر از مولود خود، به خوبی مراقبتش می‌کنیم و آن را اجر می‌نهیم و برای رشدش زحمت می‌کشیم. از هیچ نقدی برای بهتر شدنش فروگذار نخواهیم کرد. ما می‌خواهیم نگاهمان را به همراه دانش‌آموزان خود، از نو به بار آوریم. بعد بنشینیم و به بار نشستن آن را تماشا کنیم. بی‌هیچ حرفی، **روندمحور** خواهیم شد نه فقط **هدف‌محور** یا فقط نتیجه‌محور.

در این شماره، نمونه‌ای کاملاً کارگاهی را به شما معرفی می‌کنیم که می‌توانید بسته به موضوع تدریس خود، از آن بهره بگیرید. در انتها نیز نمونه کارهایی را آورده‌ایم که دانش‌آموزان یک مدرسه در دوره راهنمایی، برای همین فعالیت انجام داده‌اند. تصاویر ارائه شده می‌تواند به خودی خود برای مربیان و آموزشگران محترم منبع ایده و حتی موضوعی برای بحث و گفت‌وگوی کلاسی باشد.

در این فعالیت، یک برگه A4 را که روی آن یک مستطیل و یک دایره تقریباً هم‌قد و قواره^۱ کشیده‌ایم، به هریک از بچه‌ها می‌دهیم. روی برگه‌ای آبی رنگ، به اندازه دایره و روی برگه‌ای قرمز رنگ به اندازه مستطیل، جدا می‌کنیم و به هر دانش‌آموز یک دایره آبی و یک مستطیل قرمز می‌دهیم.^۲ به افراد کارگاه می‌گوییم: «این برگه A4 فضای گفت‌وگو میان جناب دایره و مستطیل است.»^۳ و این دو برگه رنگی، حرف‌هایی است که این دو نفر در دلشان دارند. به نظر شما، این دو چگونه با هم حرف‌هایشان را رد و بدل می‌کنند؟ گفت‌وگوی آنها چه شکلی و به چه ترتیبی است؟^۴ بعد از مسئله، به دلیل جدید بودن این کار،

این شکل‌ها چی؟ می‌شود چیزی چسباند یا نوشت؟ تقریباً در تمام این سؤالات، با گفتن «بستگی به انتخاب شما دارد»^۵، می‌توان کاری کرد که هرکس برای ایجاد گفت‌وگو میان این دو شکل، به دنبال راه خودش بگردد. سعی ما بر این است که هیچ موردی را به زمان یا مکان و یا نوع و جنسیت دایره و مستطیل و یا جنس حرف‌هایی که می‌زنند، مربوط نکنیم. بهتر است اجازه دهیم خودشان دو نفر را با دو نفری که از نظر آنها گفت‌وگو می‌کنند، تطبیق دهند.

حُسن این کار این است که تقلبی وجود ندارد. چون کاری که شبیه کار دیگری است، خیلی در پایان تشویق نمی‌شود. حسن دیگر اینست که همه افراد به جرئت می‌توانم بگویم در تمام سنین - با این کار ارتباط برقرار می‌کنند و گفت‌وگو را از نظر خودشان نشان می‌دهند. معدود کسانی هستند که نتوانند معنای گفت‌وگو را در این جا به خوبی روشن کنند. اما آنچه در این فعالیت اهمیت می‌یابد، این است که هرکس به دنبال شخصی کردن گفت‌وگو می‌گردد و ناخودآگاه به سراغ دونفری می‌رود که حتماً یا خودش یک سرگفت‌وگوست

افراد کمی ممکن است در مقابل انجام آن مقاومت نشان دهند و یا به دلیل این که نمی‌خواهند غافلگیر شوند، مدام سؤالاتی کنند تا پاسخشان بهترین باشد. اما همکار گرامی! مهم‌ترین کاری که شما برای به دست گرفتن کلاس می‌کنید، این است که نگذارید این تعداد محدود، جو غالب کلاس را در دست بگیرند. خیلی راهنمایی نکنید، اما به جای راهنمایی، می‌توانید توجه دانش‌آموزان را به ابزاری که می‌توانند از آن استفاده کنند، جلب و کاری کنید که هرکس بتواند منظور خود را از گفت‌وگو روی کاغذ و به وسیله کار با قیچی و چسب و نقاشی و ... پیاده کند و کمتر به نوشتن بپردازد. شما می‌توانید در مراحل بعدی، از افراد کارگاه بخواهید گفت‌وگوی موفق یا ناموفق را نشان دهند. این کار آنها را به مجسم کردن رفتار و گفتارشان می‌رساند.

سؤالات بچه‌ها معمولاً عبارت‌اند از: این دو نفر چه کسانی هستند؟ این جا کلاس است یا خانه؟ حتماً حرف‌های دایره، باید آبی باشد و مستطیل قرمز؟ برعکس نمی‌شود؟ غیر از چسب و قیچی که این جا گذاشته‌اید، از چه وسایلی می‌توانیم استفاده کنیم؟ می‌شود فقط داخل این شکل‌ها بنویسیم؟ بیرون

